

Kolombán Lajos, az etnográfus (1875 - 1958)

Az erdővidéki Olaszteleken született a több jeles embert adó Kolombán családból. A Kormos partja, a gát, az Örhegy és Tortoma legendás tájai gyermekkorának emlékeihez kapcsolják. Már gyermekként felkeltik érdeklődését a népszokások és népdalok. Tanítónak készül. Vágya teljesül: tanítóként Hétfaluba kerül, a hagyományokat őrző csángók közé. Minden idejét e népcsoport etnográfiai tanulmányozására fordítja.

Hányatott pedagógusi pályája volt. 1901-1902-ben Liptószentmiklóson, 1902-1909 között pedig Késmárkon polgári iskolai tanár. Ezt követően segédtanfelügyelő Budapesten, majd Udvarhely és több más vármegye tanfelügyelője és tanterületi igazgatója. Több mint száz helyismereti monográfia fűződik nevéhez, amelyeknek gazdag néprajzi anyagát pedagógusok bevonásával gyűjtötte.

Éveket tölt Hétfaluban, a csángók közt. Néprajzi munkái jelennek meg: *Hétfalusi csángó babonák – A hétfalusi csángók a múltban és jelenben* (Brassó, 1903), *A Barcaság és népe* (Budapest, 1906). Ezekben rendszerezi az előző kutatások eredményeit és tisztázza a csángók eredetét, társadalmi helyzetüket. Írásaiban megtaláljuk a csángó szoba berendezésének, a jellegzetes népi szokások (kiöltözés, guzsalyos, lakodalom, temetés stb.) leírását. Jellemzi a régi népi játékokat, a gergelyezést, a szerinte szász eredetű kaskalóvést és boricát. Jól ismerte a csángó tájnyelvet és az abban található román

eredetű elemeket is. A csángó babonákról azt mondja, hogy a világhír az egyedüli ellenszerük és az iskolában harcolhatunk ellenük nagyobb sikerrel. Írása megőrizte a csángóföldi iskolahálózat történetét, ugyanakkor emléket állít olyan csángó személyiségeknek, mint Kóródi Pál, a két Köpe János, Zajzoni Rab István. Olvashatunk a Tanító Egyesület és a Barcasági Magyar Dalegylet történetéről is. Említésre méltó népdalgyűjtő munkássága.

A feledésbe merült jeles etnográfus hitvallását tükrözik az alábbi sorok: „Én pedig, amíg a szívem csak egyet dobban, fényes palota és szegényes kunyhó lakójának egyaránt hirdetem, hogy a magyar dalok szépek, megragadók, fenségesek és költővel szólva, aki egyszer ajkára vette, többé nem dobhatja el...”

E szerény írás szolgáljon tisztelegésül Kolombán Lajos emléke előtt, halálának 50. évfordulója alkalmából, azzal a reménnyel, hogy könyvei újranyomására is sor kerül.

Szécsi Antal

Alsó sor (balról): Kolombán Pirooska tanítónő, Kolombán Lajos, Bartha Panna és Becsák Magda

Felső sor (balról): Keresztes Józsefné, Becsák Irma tanítónő, Keresztes József református lelkész

A felvételt id. Kolombán Gábor bocsátotta rendelkezésünkre

**Tisztelt olasztelekiek!
Kedves vendégek!**

Ma Olasztelek jeles szülöttjére, Kolombán Lajosra emlékezünk születésének 130. évében. Etnográfus, tanár, királyi tanfelügyelő, miniszteri biztos, tanügyi főtanácsos, az 1940. március 15-én Budapesten megalakult Kolombán nemzeti tanács elnöke.

Született Olaszteleken 1875. december 18-án. Szülei Kolombán Dániel és Veress Mária. Tanulmányait Olaszteleken kezdi. Négy elemi osztály elvégzése után a régi családi hagyomány szerint ő az, aki továbbtanul. A székelyudvarhelyi Református Kollégiumban öt osztály elvégzése után átiratkozik a nagyenyedi Bethlen-főiskola tanítóképző intézetébe, ahol 1897 júniusában sikeresen

képesítőzik. 1897–1909 között Gecsén, Liptószentmiklóson és Késmárkon tanít.

1909-től Pest, Udvarhely, Borsod, Zemplén és Ung megyékben tanfelügyelőként működött.

1918. december 21-én Mezey Ödön, Paál Árpád, Gál István, Puskás Lajos, Haáz Rezső és Kolombán Lajos egy emlékirat kidolgozását határozták el egy semleges államalakulat, a Székely Köztársaság létrehozása érdekében.

Pályája kezdetén tanulmányozza a barcasági csángók életét, amelyet több cikkben és könyveiben ismertet.

Főbb művei: *A hétfalusi csángók a múltban és jelenben* (Brassó, 1903), *A Barcaság és népe* (Bp., 1906).

Ifjúsági könyvei: az *Utazások Nagy-magyarországon* sorozatban jelent meg *A Magas Tátra* (1909), *A Vág völgyében* (é. n.), *A Délvidéken és az Aldunán* (1911).

1930-ban mintegy száz borsodi és hevesi községben gazdag néprajzi anyagot tartalmazó helyismereti monográfiát készíttetett pedagógusokkal. Az első bécsi döntést követően a visszatért felvidéki oktatás újraszervezését végzi miniszteri biztосként. Hosszas tanügyi tevékenységéért megkapja a tanügyi főtanácsos címet. A báró Eötvös József által indított, a magyar tanügy újjászervezését célzó munkálatok folytatójának,

gróf Klebersberg Kuno kultúrminiszternek aktív munkatársa volt (egy évben születtek, pár hét különbséggel).

Utoljára 62 évvel ezelőtt járt Olaszteleken. A román betörésekor, 1944. szeptember 2-án Bardóca, Karácsony Ödön tanítóhoz, osztálytárhoz menekült. Innen távozott Budapestre, amikor az utak felszabadultak.

Évente hazalátogatott, amíg szabaddott. A csíkszentimrei Büdös-fürdő nyaralója volt.

1958. március 14-én hunyt el rövid szenvedés után, a farkasréti temetőben pihen. A temetési szertartást a régi barát, Keresztes József református lelkész tartotta, búcsúbeszédet dr. Kolombán Károly mondott.

Emlékét Kisgyörgy Zoltán geológus és Kósa Bálint tanár elevenítették fel

különböző kiadványokban. A Székelyföldről megjelent útikönyvek Olasztelek jelesein sorában említik.

Az emlékbizottság úgy határozott, hogy a szülőház helyén és a központban emléktáblát helyez el a 130. születési évforduló évében. A bronzplakettet Kába Zoltán csíkjenőfalvi szobrászművész mintázta, az öntést Sánta Csaba szovátai szobrászművész végezte.

A rokonok pénzadománya nélkül nem valósulhatott volna meg a két emléktábla. Ugyancsak megemlítem azok nevét, akik önzetlenül segítettek: Kolombán Béla, Kósa Bálint, ifj. Nagy Béla, Varga László és csapata, Tüzes Bölöni Ferenc, az emlékbizottság tagja Olasztelekről, Farkas András vállalkozó és Kolombán-Antal József, az emlékbizottság tagja Székelyudvarhelyről.

Id. Kolombán Gábor
Olasztelek, 2006. szeptember 3.

*A Kolombán Lajos emlékére állított emléktábla az olaszteleki református templom cinterme falán
A felvételt id. Kolombán Gábor bocsátotta rendelkezésünkre*

